

Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarından Seçilen Öyküleyici Metinlerin Değer Analizi Yaklaşımına Göre Değerlendirilmesi

Duygu Eroğlu Çopur¹, Ersin Çopur²

DOI 10.5281/zenodo.5723961

Öz

Bu çalışmada, ortaokul Türkçe MEB yayınları ders kitaplarından seçilen dört öyküleyici metnin değer analizi yaklaşımına göre inceleyip bu yaklaşıma uygunluğunun tespit edilmesi amaçlanmıştır. Araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden belge (doküman) analizi kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Türkiye'deki devlet okullarında 2018- 2019 yılında okutulan ortaokul MEB yayınları Türkçe ders kitaplarında (TDK) bulunan her sınıf düzeyinden seçilen bir öyküleyici metin (toplam dört) oluşturmaktadır. Türkçe ders kitabında yer alan, 5. sınıf Forsa öyküsü, 6. sınıf Vermek Çoğalmaktır öyküsü, 7. sınıf Arıların İlhamı masalı, 8. sınıf Vatan Yahut Silistre tiyatro metni rastgele seçilmiştir. Çalışma grubundaki tüm öyküleyici metinler uzmanlar tarafından geliştirilen, Ersoy ve Şahin (2012) tarafından kullanılan Etkinlik Kriterleri Çizelgesi (EKÇ) adı verilen ölçeğin, "Değer Analizi Yaklaşımı" bölümü kullanılarak değerlendirilmiştir. Değerlendirme sonucunda elde edilen veriler içerik analizine tabi tutulmuştur. Öyküleyici metinler araştırmacı tarafından okunmuş ve öyküleyici metinlerdeki kazandırılmak istenen değerler belirlenmiştir. Öyküleyici metinlerin, değerlerin kazandırılmasında değer analizi yaklaşımına uygunluğunu tespit ederken, metin değerlendirme formundaki "Var" veya "Yok" seçeneği, maddede yer alan özelliğin öyküleyici metinde bulunma durumuna göre işaretlenmiştir. "Var" olarak işaretlenen maddeler, toplam madde sayısının %30'undan az ise değer analizi yaklaşımına "Uygun Değil"; %30-70 aralığında ise değer analizi yaklaşımına "Kısmen Uygun"; %70-100 aralığında ise değer analizi yaklaşımına göre "Uygun" olarak değerlendirilmiştir. Yapılan inceleme sonucunda dört metrinde değer analizi yaklaşımına uygun olduğu belirlenmiştir. Araştırmacı ile 1. uzman arasındaki değerlendirme sonucu arasında bir madde bile farklı olsa öyküleyici metin 2. uzmana okutulmuş ve 2. uzmanın değerlendirmesi geçerli sayılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara dayanarak şu sonuçlara ulaşılmıştır: Ortaokul Türkçe ders kitaplarında bulunan incelenen bu dört öyküleyici metinde sevgi (baba, evlat, eş), vatanseverlik, dostluk, paylaşma, cömertlik, yardımseverlik, çalışkanlık, temizlik, iyilik, beraberlik değerleri yer almaktadır. İncelenen öyküleyici metinlerin tamamı değer analizi yaklaşımına uygundur.

Anahtar Kelimeler: Değerler eğitimi, öyküleyici metin, değer analizi yaklaşımı.

1 Dr., Millî Eğitim Bakanlığı, dygrgl@hotmail.com

2 Doktora, Millî Eğitim Bakanlığı, e.copur33@hotmail.com

Evaluation Of Storing Texts Selected from the Secondary Turkish Literature According to the Value Analysis Approach

Abstract

In this study, it is aimed to examine four narrative texts selected from secondary school Turkish MEB publications according to the value analysis approach and to determine their suitability for this approach. In the research, document analysis, one of the qualitative research methods, was used. The study group of the research consists of a narrative text (a total of four) selected from each grade level in the secondary school MEB publications Turkish textbooks (TDK) taught in public schools in Turkey in 2018-2019. The 5th grade Forsa story, the 6th grade To Give is to Grow, the 7th grade The Inspiration of the Bees tale, the 8th grade Vatan Yahut Silistra drama text in the Turkish textbook were randomly selected. All the narrative texts in the study group were evaluated by using the "Value Analysis Approach" section of the scale called the Activity Criteria Chart (EKC) developed by the experts and used by Ersoy and Şahin (2012). The data obtained as a result of the evaluation were subjected to content analysis. The narrative texts were read by the researcher and the values to be gained in the narrative texts were determined. While determining the suitability of the narrative texts for the value analysis approach in gaining values, the "Yes" or "No" option in the text evaluation form was marked according to the presence of the feature in the article in the narrative text. If the items marked as "Yes" are less than 30% of the total number of items, "Not Appropriate" for the value analysis approach; If it is in the range of 30-70%, "Partially Appropriate" for the value analysis approach; In the range of 70-100%, it was evaluated as "Suitable" according to the value analysis approach. As a result of the examination, it has been determined that four texts are suitable for the value analysis approach. If there was even one item difference between the evaluation result between the researcher and the 1st expert, the narrative text was read to the 2nd expert and the 2nd expert's assessment was deemed valid. Based on the findings obtained from the research, the following conclusions were reached: These four narrative texts examined in secondary school Turkish textbooks include the values of love (father, son, wife), patriotism, friendship, sharing, generosity, benevolence, hard work, cleanliness, kindness, togetherness. All of the analyzed narrative texts are suitable for the value analysis approach.

Keywords: *Values education, narrative text, value analysis approach.*

Giriş

Toplumsal hayatın şekillendiren önemli bir unsur değerlerdir. Bir olay, durum hakkında iyi-kötü, doğru-yanlış gibi sonuçlara ulaşmasında değerler önemli bir etmendir. Değerler eğitimi Karagöz (2009) tarafından bireyin, bireysel ve toplumsal öğrenmeleri vasıtasıyla elde ettiği kazanımları davranış haline getirmesi, bireyin i dünyasında yer alan iyi olma becerisini hayata geçirme ve yaşamı boyunca sürdürmesi olarak tanımlanmıştır.

Değerler eğitimi uzun yıllardır tartışılmakta olan bir konudur. Son yıllarda ölkemizde de değerler eğitimi üzerine birçok araştırma yapılmış, değerler eğitimi hakkında makaleler, kitaplar yazılmış Türkçe öğretim programlarında da değerler eğitimine yer verilmiştir.

Değerler eğitimi ölkemizde öğretim programlarında uzun yıllardır yer almaktadır. Milli Eğitim Temel Kanunu'nun (1973) ikinci maddesinin birinci fıkrası:

Atatürk inkılap ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan, insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek.

Bu madde ile bütünüyle vatanına ve milletine bağlı, ölkesi ve milleti için çalışan ve ölkesini kalkındırabilmek için çaba gösteren, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, ağdaş ve mutlu bireyler yetiştirmek ve toplum huzur ve refahını en üst seviyeye çıkarmak amaçlanmıştır.

18 Temmuz 2017'de "Müfredatta Yenileme ve Değişiklik alışmalarımız Üzerine..." alışmasında Milli Eğitim Bakanlığının değerler eğitimine bakışı söyle özetlenmiştir:

Değer eğitimi bütün eğitimin nihai gayesi ve ruhu olduğu, ayrı bir müfredat veya konu/öğrenme alanı olarak görölmemesi gerektiği, bu bakımdan okullar ve öğretmenlerin değerleri müfredatların bütünlleyici bir parçası olarak ele alması ve uygun yaklaşımları kullanarak öğrencilerine kazandırması, değerlerin yalnızca müfredatlarda yer alan lafızlar olmaktan çıkarılması, öğrencilere okul içinde ve dışında değerleri pratiğe dönüştürmeleri için uygun ve etkili fırsatlar sağlanması,

değerlerin anlamlı ve kalıcı olması için öğrencilere kazanımların içerik boyutu (konu) ile ilişkilendirilerek ve konu anlatımından ziyade öğrencilerin akıl yürütme, sorgulama, araştırma, yorum yapma, bağlantı kurma ve değerlendirme becerilerini kullanabilecekleri drama, rol oynama vb. çalışmalarla aktarılması, öğrencilerin kendilerini güvende hissedecekleri, destekleyici, toplum bilincini geliştiren, karşılıklı sevgi ve saygıya dayanan bir sınıf ortamı oluşturulması, değerlerin aktarılmasının sadece sınıf veya okul ortamı ile sınırlı kalmaması, okul-aile iş birliğinin sağlanması gerekliliği vurgulanmıştır. Müfredatlarla öğrencilere aktarılması hedeflenen kök değerler şunlardır: adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik. Toplumların teknoloji çağından bilgi çağına doğru geçmesiyle son yıllarda meydana gelen bilimsel, teknolojik, sosyal değişim ve gelişmeler ekseninde toplumun geleceğin üyelerinden beklentileri de farklılaşmıştır. Bu gelişme ve ilerlemeler öğrencilere temel bilgi ve becerilerin yanı sıra eleştirel düşünme, özgün düşünme, araştırma yapma, sorun çözme gibi bilişsel; toplumsal ve kültürel katılım, girişimcilik, iletişim kurma, empati kurma gibi sosyal; öz denetim, öz güven, kararlılık, liderlik gibi kişisel yeterlilik ve becerilerin kazandırılmasını zorunlu kılmaktadır (TTKB,2017:7,8).

Kök değerle olarak adlandırılan değerler ve ilgili tutum ve davranışlar aşağıdaki şekilde ayrıntılı olarak açıklanmıştır:

Değerler Değerlerle İlişkili Bazı Tutum ve Davranışlar

Adalet: adil olma, eşit davranma, paylaşma...

Dostluk: diğerkâmlık, güven duyma, anlayışlı olma, dayanışma, sadık olma, vefalı olma, yardımlaşma...

Dürüstlük: açık ve anlaşılır olma, doğru sözlü olma, güvenilir olma, sözünde durma...

Öz denetim: davranışlarını kontrol etme, davranışlarının sorumluluğunu üstlenme, öz güven sahibi olma, gerektiğinde özür dileme...

Sabır: azimli olma, tahammül etme, beklemeyi bilme...

Saygı: alçakgönüllü olma, başkalarına kendine davranılmasını istediği şekilde davranma, diğer insanların kişiliklerine değer verme, muhatabının konumunu, özelliklerini ve durumunu gözetme...

Sevgi: aile birliğine önem verme, fedakârlık yapma, güven duyma, merhametli olma, vefalı olma...

Sorumluluk: kendine, çevresine, vatanına, ailesine karşı sorumlu olma; sözünde durma, tutarlı ve güvenilir olma, davranışlarının sonuçlarını stlenme...

Vatanseverlik: Çalışkan olma, dayanışma, kurallara ve kanunlara uyma, sadık olma, tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma, toplumu nemseme...

Yardıms severlik: cömert olma, iş birliği yapma, merhametli olma, misafirperver olma, paylaşma...

(TTKB, 2017:24)

Ayrıntılı şekilde değer ve içerikleri 2017 Türkçe ğretim Programında belirtilirken 2018 Ocakta yenilenen programda ise aşağıdaki şekilde belirtiliştir:

Eğitim sistemimiz her bir üyesine uygun ahlaki kararlar alma ve bunları davranışlarında sergileme yeterliliğini kazandırma amacıyla hareket eder. Eğitim sistemi sadece akademik açıdan başarılı, belirlenmiş bazı bilgi, beceri ve davranışları kazandıran bir yapı değildir. Temel değerleri benimsemiş bireyler yetiştirmek aslı görevidir; yeni neslin değerlerini, alışkanlıklarını ve davranışlarını etkileyebilmelidir. Eğitim sistemi değerleri kazandırma amacı çerçevesindeki işlevini, ğretim programlarını da kapsayan eğitim programıyla yerine getirir. "Eğitim programı"; ğretim programları, öğrenme öğretme ortamları, eğitim araç gereçleri, ders dışı etkinlikler, mevzuat gibi eğitim sisteminin tüm unsurları göz önünde bulundurulur. Öğretim programlarında bu anlayışla değerlerimiz, ayrı bir program veya öğrenme alanı, ünite, konu vb. olarak görülmemiştir. Tam aksine bütün eğitim sürecinin nihai gayesi ve ruhu olan değerlerimiz, ğretim programlarının her birinde ve her bir biriminde yer almıştır (MEB, 2018:4).

Değerler Eğitimi

Değerler eğitimi uzun yıllardır tartışılmakta olan bir konudur. Son yıllarda lkemizde de değerler eğitimi üzerine birçok araştırma yapılmış, değerler eğitimi hakkında makaleler ve kitaplar yazılmıştır. Değer kazanımı rol öğrenmesi şeklinde gerçekleşen sosyal öğrenmedir. Tüm bireylerin yaşadığı toplumda belirli bir mevki (genç, yaşlı, esnaf, memur vb.) vardır bu mevkiilerin toplum tarafından belirlenmiş rolleri bulunur. Bizler bulunduğumuz mevkiinin gereklilikleri hakkında birtakım bilgilere sahip oluruz. Sahip olduğumuz bu bilgilerle bulunduğumuz

mevkiinin ödevlerini yerine getiririz. Sahip olduğumuz değerlerin toplum tarafından desteklenir. Eğer toplumun bu değerlere desteği azalırsa değerler değişime müsait hale gelir (Güngör, 1993; Akt.: Dilmaç, 2012: 2).

Avusturalya Devleti'nin müfredat komisyonunun hazırladığı raporda (2003: 8-9) değer eğitimi ile ilgili araştırma literatüründeki tartışmaların, genellikle karakter eğitimi ve bilişsel gelişim olarak stilize edilen iki karşıt perspektife odaklandığı belirtilmekte ve bu görüşler aşağıdaki gibi sunulmaktadır:

-Karakter eğitiminin savunucuları ya da daha fazla kuralcı yaklaşım, öncelikle okulların toplumsal değerlerin öğretilmesinde daha kapsamlı bir rol oynaması gerektiğini ve genellikle özel olarak tasarlanmış programlar kullanarak doğrudan öğretim yoluyla değerleri aşılamayacağını tercih etmeleri gerektiğini savunur.

-Bilişsel-gelişimsel kuramcılar, akıl yürütmenin geliştirilmesi yoluyla değerlerin ya da ahlaki eğitimin teşvik edilmesi gerektiğini ileri sürmüşlerdir ve bu nedenle, öğrencilerin ahlaki yargılar ve değerlerin açıklığa kavuşturulması için ahlaki ikilemleri kullanarak ahlaki akıl yürütme gibi öğretim yöntemlerini savunmaktadırlar.

Karagöz'e (2009: 45) göre değer öğretimi bireyin, bireysel ve toplumsal öğrenmeleri vasıtasıyla elde ettiği kazanımları davranış haline getirmesi, bireyin iç dünyasında yer alan iyi olma becerisini hayata geçirme ve yaşamı boyunca sürdürmedir.

Shor (1990) değerler eğitimi öğrencileri adil ve eşit bir toplum kurmaya teşvik eden özgürleştirici bir süreç olarak tanımlamaktadır ve ırklar, cinsiyetler ve kültürler arasındaki eşitlik duygusunun gelişmesinin temel anahtarı olarak görmektedir (Slater, 2013: 128). Değerler eğitimi oldukça geniş bir yelpazedir. Özünde bireyin yaşantısına şekil veriyor gibi görünse de genel anlamda toplumsal yaşamın düzenlenmesinde aktif ve küçümsenmeyecek bir güce sahiptir.

Gömleksiz'e (2007) göre günümüzde değerlerin öğretimi geçmiş dönemlere nazaran daha zordur. Geçmişte insanların kabul ettiği ve desteklediği değerler, yaşantı yoluyla aktarılabilmekteyken şu an durum daha farklı hale gelmiştir. Çünkü sosyal hayatta bireyin değerlerin değişime uğramasına neden olan faktörler artmıştır. Değerlerin çocuklar tarafından içselleştirilmesi bir program çerçevesinde sağlanmalı,

değerlerin eğitimi ile ilgili yenilikler ve eğilimler takip edilmelidir (Yelken & Yalar, 2011: 81).

Toplum ve Değerler Eğitimi İhtiyacı

Tüm anne babaların hayattaki en değerli varlıkları çocuklarıdır. Çocuklarının iyi yetişmiş, toplum tarafından kabul gören, takdir edilen, ahlaken örnek gösterilen, çevresindekilere fayda sağlayan bireyler olmaları anne babalar için en büyük mutluluk kaynağıdır.

Değer yargılarını benimsemiş bireyler, toplum için katma değerdir. Çünkü bir toplumun huzuru, toplumu oluşturan bireylerin yaşam biçimine paralel olarak olumlu ya da olumsuz yönde değişiklik gösterir. Bireylerin değerler açısından yüksek seviyeye çıkması toplumsal huzurun artması anlamına gelir.

Bütün insanlar, içinde yaşadıkları toplumun iyi olmasını ister fakat bunu sağlamak çok kolay değildir. Çünkü tüm değerler hızlı ve sürekli bir değişim içindedir. (Kurtulmuş, 2009: 16). Değerler durağanlıktan uzak, aktif olgulardır. Dünden bugüne yaşanan gelişmeler hemen her alanda değişime sebep olmuştur. Bu değişimler sadece bireyle sınırlı kalmamış, aynı zamanda toplumsal değişime de yol açmıştır. Değerlerin değişimiyle değer yargıları da değişmiştir (Vurgun; Öztop, 2011: 218). Toplumu oluşturan bireylere düşen görev, değerleri en iyi şekilde benimsemek, korumak ve geliştirmektir. Fakat son yıllarda yaşadığımız problemler, toplumun değer kalitesini arttırmaktan ziyade değerleri aşağı doğru çeken bir yaşam tarzına doğru sürüklendiğidir.

Yapılan araştırmalar değerler eğitiminin toplumsal açıdan önemini ortaya koymuştur. 1987 yılında Japonya'da yapılan bir konferansta farklı ülkelerden gelen konuşmacılar, yaşadıkları toplumda benzer problemlerin yaşandığını belirtmişlerdir. Bu problemler şunlardır; Boşanmalardaki artış, televizyonun çocuklara negatif etkisi, benmerkezci anlayışın artması ve suçu karşısındakinde aramadır. (Lickona, 1991: 19). Ülkemizde de aynı problemler yaşanmaktadır. Bu problemlere ek olarak, insanların güvenini boşa çıkarma, gasp, cinsel istismar ve hayatımızın vazgeçilmez en değerli parçalarından olan kadınlarımıza uygulanan şiddet son yıllarda sıkça karşılaştığımız problemlerdendir.

Amerika'da yapılan araştırmalar sonucunda, bir öğrenci haftada ortalama 30 saat televizyon izlemekte, 16 yaşına gelinceye dek 200.000 şiddet içerikli ve 40.000 cinsel içerikli sahne izlemektedir. (Lickona, 1992: 5 Akt; Akbaş, 2004: 70). Ülkemizde ise çocuklar günde ortalama 4,5 saati

televizyon karşısında geçirmekte ve bir günde 60'a yakın saldırı ve cinayet sahnesi izlemektedirler (Kurtulmuş, 2009: 17). Bunun sonucunda da çocukların zihninde olumsuz davranışlar yer etmekte, yetişkinlik döneminde ise bireyin yaşamını olumsuz etkileyerek toplumsal huzurun bozulmasına neden olmaktadır.

Amerika'da yaşayan gençler arasında toplum için zararlı akımlar doğmuştur. Bu akımlar; şiddet ve kamu malına zarar verme, hırsızlık, dolandırıcılık, otoriteye karşı saygısızlık, akran zulmü, kötü dil, olgunluk öncesi seks ve suiistimal, bencillik, toplum ve öğrenciler arasında paranın önemli bir değer haline gelmesi, kişinin kendisine zararlı davranışı ve alkolizmdir (Lickona, 1992:5; Akt.: Akbaş, 2004: 71-72). Bu problemlerle ülkemizde de sıkça karşılaşılmaktadır. Ülkemizde sigara kullanma yaşı 8'e, alkol ve uyuşturucu kullanma yaşı ise 11'e kadar düşmüştür.

Yukarıda belirtilen problemlerin giderilmesinin yegâne yolu eğitimden geçmektedir. Problemlerin önceden belirlendiği, çözüm yollarının açıkça ortaya konulduğu, toplumsal katılımın sağlandığı bir sistemle toplumdaki yozlaşmanın önüne geçilebilir, toplumun benimsemesi gereken değerlerin canlanması sağlanabilir. Böylelikle bireysel ve toplumsal huzur en üst seviye çıkartılır.

Toplum olarak değerlere uymada yaptığımız hataları Dökmen (2004: 61) aşağıdaki gibi belirtmiştir:

1. Ortamına göre değerlere uyulmakta;
2. Moral durumumuza göre değerlere uyulmakta;
3. Karşıdaki kişiye göre değerlere uyulmaktadır.

Yukarıda sıralanmış olan hataların tekerrür etmesi, insanlar arasındaki güvenin yok olmasını tetiklemektedir. Bunun çözümü yaş, cinsiyet, ırk, din vb. ayırım gözetmeksizin her insanın değerli olduğunu ve değerlerin toplumsal yaşam için önemini, toplum içindeki bireylere kavratmaktır.

Türkçe Dersi ve Değerler Eğitimi

Doğadaki canlı varlıkları diğer varlıklardan ayıran; insanı bu canlı varlıklar içerisinde özel kılan en değerli özellik dildir (Yıldız, 2013:9). Kişi duygu ve düşüncelerini karşısındakilere dil ile aktarır (Coşkun, 2014: 3). Değerlerin aktarılması ve kazandırılmasında sözel aktarım etkili bir yöntemdir. Bu noktada dilin önemi çok büyüktür.

Değerler benimsenmesi ve korunması gereken, nesilden nesile miras olarak bırakılan ve aktarılan olgulardır. Bu aktarım kimi zaman rol model olarak yaşantı yoluyla kimi zaman da yazılı eserler vasıtasıyla

gerçekleştirilir. Değerlerin aktarılması ve bireylere kazandırılması noktasında Türkçe dersinin işlevi çok büyük ve önemlidir. Öğrencilerin söz konusu becerileri kazanmasında Türkçe derslerinin ayrı bir yeri vardır.

Son yıllarda dünyada baş döndüren teknolojik gelişmeler yaşanmaktadır. Bu gelişmeler yaşantımızda birçok değişikliğe neden olmaktadır. Bu değişim maalesef çoğunlukla olumsuz yönde gerçekleşmektedir. Çok uzun yıllar boyunca toplum tarafından benimsenmiş değerler, son yıllarda yok olma noktasına gelmiştir. Örneğin bayramlarda akraba ziyaretlerinin yerini, telefonlar aracılığıyla gönderilen kısa mesajlar almıştır. Yüz yüze iletişim gün geçtikçe zayıflamaktadır. Bu durum teknolojinin değerlerin önüne geçmesi anlamına gelebilir. Bu problemin üzümünde en etkili yol, değerler eğitiminin kaliteli ve hedefe ulaştıracak nitelikte hazırlanması ve uygulanmasıdır ve bu uygulama Türkçe dersi aracılığıyla yapılabilir.

Türkçe Dersi ğretim Programı'nda (2018: 4) değerlerimiz başlığı altında "Temel insani özelliklerimizi oluşturan değerlerimiz, hayatımızın rutin akışında ve karşılaştığımız sorunlarla başa çıkmada eyleme geçmemizi sağlayan kudretin ve gücün kaynağıdır" ifadesi bulunmaktadır. Bu ifadeden değerlerin yaşamımızı düzenleyen olgular olduğu sonucu çıkmaktadır.

Türkçe Dersi ğretim Programı'nın (2018: 7) zel amaçlarında belirtilen "Milli, manevi, ahlaki, tarih, kültürel, sosyal değerlere önem vermelerinin sağlanması, milli duygu ve düşüncelerinin güçlendirilmesi" ve "Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla estetik ve sanatsal değerleri fark etmelerinin ve benimsemelerinin sağlanması" amaçları değerler eğitiminin Türkçe ğretim programlarında yer aldığını göstermektedir. Ayrıca Türkçe Dersi ğretim Programı'nda (2018: 4) "Adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanserverlik, yardımserverlik" kök değerler olarak belirtilmiştir. Bu değerler alt değerle Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde hayat bulmaktadır. Fakat programda belirtilmiş olan değerlerin nasıl belirlendiğine dair herhangi bir açıklama yapılmamıştır (Coşkun, 2017: 16).

Değer kazandırma yaklaşımlarının uygulanmasında örnek durum ve olayların olması gereklidir. rnek durum ve olaylar edebi eserlerde fazlasıyla yer almaktadır. Bu eserler kullanılarak karakter eğitiminde kullanılması son yıllarda yaygınlaşmıştır (Karatay, 2011: 1403). Türkçe

öğretiminde kullanılan metinler değerlerin aktarılmasında kullanılan araçlardandır (Belet & Deveci, 2008: 142). Türkçe dersi bu yönüyle değerler eğitiminde ayrı bir öneme sahip.

Öyküleyici metinler, işin içine düş gücünün, duyguların girdiği, nesnelliğin yerini özneliliğin aldığı, gerçek anlamın yerini örtük anlama bıraktığı, okurun ileti ya da iletileri bulmak için daha çok zaman harcadığı metin türüdür (Kolaç, 2009: 603). Öyküleyici metinler (çizgi roman, fabl, hikâye, karikatür, masal / efsane / destan, mizahi fıkra, roman, tiyatro) iletileri değer aktarımının uygulama alanı olabilmektedir. Öğrenci kahramanlar aracılığı ile özdeşim kurarak değerleri kavrama, ayrıca öyküleyici metinler canlandırmaya uygun metinler de oldukları için öğrenciler dramatize çalışmaları ile değerleri yaparak yaşayarak da kavrama imkânı da bulabilirler.

Değer Kazandırma Yaklaşımları

Değer öğretimi şansa bırakılmayacak derecede önemli ve hassas bir konudur. Değer öğretimi, üzerinde düşünülmesi ve emek harcanması gereken bir konudur. Değer öğretimi için bir planlama yapılmalı ve plana göre uygulama yapılmalıdır. Bu planı hazırlamak ve uygulamak için değer kazandırma yaklaşımlarını bilmek çok önemlidir. Aşağıda değerlerin kazandırılmasıyla ilgili ortaya koyulmuş değer kazandırma yaklaşımları verilmiştir.

Telkin Yoluyla Değerler Öğretimi

Telkin kelimesinin anlamı Türk Dik Kurumu güncel sözlüğünde “Bir duyguyu, bir düşünceyi aşılama” ve “Bilinç dışı bir sürecin aracılığıyla, kişinin ruhsal veya fizyolojik alanıyla ilgili bir düşüncenin gerçekleştirilmesi” olarak verilmiştir. Ulusoy ve Dilmaç’a (2012: 71) göre telkin yoluyla değerler öğretiminde bir değer, herhangi bir sorgulama yapılmadan doğrudan öğrenilmesi söz konusudur.

Bireyler yaşam boyunca, yaşadıkları olaylardan deneyim elde ederler. Bu deneyimler ışığında kendi yaşadıkları sıkıntıları, gençlerin yaşamasını istemezler. Bu nedenle elde ettikleri değerlerin doğru olduğunu düşünür ve bu değerleri gençlere kazandırmak isterler. Telkin yoluyla da bu değerleri aktarırlar.

Telkin Yoluyla Değerler Öğretimi yaklaşımında değerler belirlenir ve belli bir program dâhilinde aktarılır (Doğanay, 2006:269). Bu yaklaşımda tarihi ya da kurgusal özellikte olan hikâyeler sıkça kullanılmaktadır. Yaşam

öyküleri vasıtasıyla istenen değerler öğrenciye aktarılır. Anlatılan öyküler, öğrencilerin ahlaki olarak doğru olanı bulmalarına yardımcı olur (Akbaş, 2004: 97).

Telkinde, neyin iyi, neyin kötü olduğu sürekli söylenerek, kişinin davranışlarına yön verme fikri vardır. Araştırmalar öğretmenlerin bu yaklaşımı benimsemediği yönündedir. Çünkü bu yaklaşımda sorgulamanın olmaması, değerlerin doğrudan benimsenmesi fikri hakimdir (Wolton ve Mallor, 1999; Akt.: Doğanay ve Sarı, 2004: 360).

Değer Açıklama (Belirginleştirme) Yaklaşımı

Değerler Açıklama yaklaşımı, öğrencilerin hızla değişen bir toplumda geleneksel değerlerin sorgulandığı bir karmaşa dünyasında yaşadığı ilkesine dayanmaktadır. Bu yaklaşımın savunucuları, bireyin modern yaşamın komplikasyonlarıyla başa çıkmak için yardıma ihtiyacı olduğuna inanmaktadır (Saintus, 1989: 35).

Bu yaklaşımın temeli bireylerin kendi yaşamlarında neyin önemli olduğunu nasıl belirlediklerine dayanmaktadır. John Dewey'in çalışmalarından esinlenerek, Raths, Harmin ve Simon 1966 yılında bir değer kuramı adıyla, değerlerin belirginleştirilmesi yaklaşımını geliştirmişlerdir.

Lipe'in (tarihsiz: 5) aktardığına göre, Purpel ve Ryan (1976: 73), değer açıklama yaklaşımının büyümesini ve popüleritesini dört faktöre bağlamışlardır. Bunlar:

1. Değerler açıklama yaklaşımının, öğrenmesi kolay ve öğretmenler için kolayca erişilebilen bir dizi gevşek ilişkili teknikten oluştuğu,
2. Öğretmenlerin açık ve dürüstçe çok önemli konuları göz önünde bulundurmanın memnuniyetine sahip olmaları ve örnek olarak ırksal tutumları ve bireyin yaşam hedeflerini örnek almaları,
3. Öğrencilerin görüşlerini değiştirmek için doğrudan girişim yapılmasından ziyade, öğretmen, öğrencinin karşı karşıya kaldığı karışıklığın bir kısmını düşünmesi için fırsatlar sunan biri olarak işlev görmesi,
4. Birçok öğretmenin, "değerlerin açıklığa kavuşturulması" gerektiğini savunmasıdır.

Değer açıklama yaklaşımında değerin kazanımı bireye bırakılmıştır. Bireye herhangi baskı ya da zorlamada bulunulmaz (Doğanay & Sarı, 2004: 361) :

Değer açıklama yaklaşımında değerlerin kazanımı üç aşamada gerçekleşir. Bu aşamalar seçim, ödül ve davranıştır. Buna göre, değer, aşağıda verilen kriterlerin yedisinin tamamının ne zaman getirildiği ile tanımlanır:

Seçme: (1) Özgürce

(2) Alternatifler

(3) Her alternatifin sonuçlarının düşünülüp dikkate alınması

Ödül: (4) tebrik, seçimden memnun olma

(5) Seçilen değeri açıklamaya istekli olma

Oyunculuk: (6) seçim ile bir şeyler yapmak

(7) değerleri tekrar tekrar yaşamda uygulama (Raths ve ark., 1930:30; Akt.: Lipe, tarihsiz: 8).

Bu yaklaşım tüm öğrencilere uygulanabilecek niteliktedir. Öğretmen basamakların tümünü kullanmaya dikkat etmelidir. Bu yaklaşım birçok ders için uygundur (Bacanlı, 1999: 26).

Ahlaki Muhakeme Yaklaşımı

Ahlaki muhakeme yaklaşımının temeli, Harvard Üniversitesi'nden Lawrence Kohlberg'in, ahlaki muhakemenin gelişimine dayalı bir ahlak eğitimi modeli geliştirmesiyle atılmıştır.

Ahlak kavramı ile ilgili birçok tanımlama yapılmıştır. Kohlberg ahlak kavramını, hak-haksızlık, doğru-yanlış, iyi-kötü konularında bilinçli düşünmeyi ve karara varmayı ve verilen kararların davranışa dönüşmesini içeren bilişsel bir yapı olarak tanımlamaktadır (Çiftçi, 2003: 50).

John Dewey, Jean Piaget ve John Rawls'dan etkilenen Kohlberg, tüm kültürlerdeki tüm insanların yaşadığı belirli evrensel ahlaki aşamaların olduğunu savunmuştur. Değerler ve ahlak hakkındaki kendi düşüncesi, belirli gelişim ilkelerine dayanmaktadır. Bu ilkeler:

1. Aşamalar, bireyin ahlaki konularda var olan kararları almasına izin veren organize düşünce sistemleridir.

2. Aşamalar, sıralı noktalardır. Hareketin daima ileri doğru olduğu, bir sonraki aşamadan asla geri dönmeyen, değişmez bir sıralamadır (Saintus, 1989: 30).

Dewey ve Piaget'in ardından Kohlberg, bireyin ahlaki konular hakkındaki düşüncesinin altı aşamalı bir diziyeye göre olgunlaştığını iddia eder. Bu altı aşama üç seviyeye ayrılmıştır:

1. Gelenek ncesi Düzey: Kişinin esas olarak itaat ve cezadan kaçınmaya (Aşama 1) ve kişisel ilgiye (Aşama 2) yönelik olduğu düzey.
2. Geleneksel Düzey: Kişinin diğerlerinden onay alma arzusuna (Aşama 3) ve otoriteye, sabit satışa ve sosyal düzenin sürdürülmesine yönelik olduğu düzey (Aşama 4).
3. Gelenek tesi Düzey: (5. ve 6. Aşama), ahlaki akıl yürütmenin daha kapsamlı hale geldiği ve Altın Kural gibi kendi seçtiği etik ilkeleri yansıttığı düzey (Saintus, 1989: 32).

Bu yaklaşımda, hedef kitlenin gelişim özelliklerinin bilinmesi, sonuca ulaşma açısından önemlidir. Çocuklar hedeflenen değer farklı şekilde yorumlayabilirler. Bunun sonuçlarından biri de, hedeflenen değerin tersi yönünde değerler geliştirilebilir (Kurtulmuş, 2009: 35).

Bu yaklaşımda öğrencilerin muhakeme becerilerini geliştirip uygulamada başarıya ulaşmalarını sağlamak bu yaklaşımın temel amalarındanır. Yaklaşımın uygulanmasında ahlaki ikilem içeren hikayeler kullanılabilir (İşcan, 2007:35). Uygulama esnasında sınıfta gruplar oluşturulur. Hikyede anlatılan olayla ilgili en uygun davranışın ne olduğu sorulur. Gruplar soru üzerinde tartışır. Öğrencilerin tıkandığı noktaları zmelere, onların deneyimlerini ve gelişim düzeylerini gösterir (Ryan & Bohlin, 1999; akt. Akbaş, 2004: 101).

Karakter Eğitimi

Karakter eğitimi için Türk Dil Kurumu güncel sözlüğünde iki farklı tanım yapılmıştır. Bunlar: “ğrencilerde belli bir ahlak anlayış ve ölüsüne göre birtakım özellikler geliştirme amacını güden eğitim ve eğitimin ahlaksal yönüne önem veren ve öğrencilerin özellikle davranış bakımından iyi nitelikler geliştirmeleri üzerinde duran eğitimidir.”

Karakter, kişiliğin üstüne giyilen bir elbisedir. Bu elbise ne kadar iyi olursa, birey toplumda o denli kabul görür. Bunun için de bireylerin iyi eğitilmesi gereklidir. Bu noktada karakter eğitiminin önemi ortaya çıkar. Karakter bakımından yeterli eğitimi almamış bireyler, toplumsal yaşamda diğer bireylere de sıkıntı yaşatır. Bu yüzden karakter eğitiminin önemli bir ihtiyaç olduğu aşıkrdır (Karatay, 2011: 1403).

Bohlin'e (1999) göre, karakter eğitimi öğrencilerin, sorumluluklarını taşıyabilecekleri makul seçimler yapabilmelerine imkn sağlayan bilgi, beceri ve yeteneklerinin geliştirilmesi demektir (Ekşi, 2003: 81).

Lickona (1993: 3-4) karakter eğitiminin gerekliliği şu üç nedene bağlamaktadır:

1. Ailenin düşüşü: Geleneksel olarak bir çocuğun birincil ahlak öğretmeni ailedir. Bugün bu ahlaki rolü yerine getiremeyen çok sayıda aile vardır ve bu durum ahlaki bir boşluk yaratmaktadır. Boşanmanın artması ile çocuklarda, duygusal ve davranışsal sorunları olma, akademik olarak başaramama, hamile kalma, uyuşturucu ve alkol kullanma, kanunla başa çıkma, cinsel ve fiziki istismara uğrama olma olasılığı yükselmektedir.

2. Gençlerin sorun eğilimleri: Karakter eğitimi gerekli kılan ikinci durum, genel olarak gençlerin, ilgisiz ebeveynlerden, yanlış türde yetişkin rol modellerinden, kitle iletişim araçlarında tasvir edilen cinsiyet, şiddet ve materyalizmden ve akran grubunun baskılarından olumsuz etkilenmeleridir.

3. Nesnel olarak önemli etik değerlerin kurtarılması: Toplumdaki ahlaki düşüş, son yıllarda toplumu sarsacak kadar kötüye gitmiştir. Hayatta kalmamız için gerekli olan sorumluluk, güvenilirlik, adalet, sevecenlik ve toplumsal erdem gibi temel ahlaki değerleri, yetişkinlerin gençlere aktarması gerekliliği karakter eğitimi gerekliliği kılmalıdır.

Karakter eğitimi bir ihtiyacın da ötesinde bir zorunluluktur. Bugün toplumsal olarak şikâyet ettiğimiz birçok şeyin temel nedeni, karakterin şekillenip bir kalıba dönüştüğü çağlarda, karakter eğitiminin önemsenmemesidir. Alışkanlıkları ve davranışları değiştirmek hiç de kolay değildir. Bu nedenle yaşanılabilir toplum oluşturma ideali çerçevesinde, fiziksel olarak refahı her geçen gün yükselen aile ve okul kurumlarının ortaklaşa hareket ederek, yeni yetişen neslin sağlam karakterde yetişmesi sağlanabilir.

Okulların temel görevi hem eğitimin hem de öğretimin en iyi şekilde yapılmasıdır. Bir öğrencinin akademik açıdan çok başarılı olması, onun ahlaki açıdan olumsuz davranışlar sergilemesinin mazur görülebileceği anlamına gelmez. Akademik olarak en iyi eğitimi almış bir kişi, insanlara zarar verecek nitelikte işler yapabilmektedir. Bu durum önlenmesinde okullara va öğretmenlere çok önemli görevler düşmektedir.

Goodman (1994) öğretmenlerin, gerçek hayatta karşılaşılan durumları derslerinde kullanmalarının karakter oluşumuna olumlu etkisi olduğunu, ancak çocukların kendi hayatlarıyla bağlantısı olmayan örnekler üzerinden, ahlaki durumları tartışmanın anlamsız olduğunu belirtmiştir. Bu anlamda çocukların ahlaki ve ahlaki olmayan davranış biçimlerini ayırt edebilmeleri için, doğrudan kendi hayatlarında yaşadıkları durumların kullanılması gerekmektedir (Yıldırım, 2007: 88).

Karakter eğitiminde rol oynayan faktörler birbirinden bağımsız düşünülemez. Birey, aile, toplum ve okullar birlikte uyum içinde çalışarak, sağlam karaktere sahip bir nesil yetiştirmek için emek sarf etmelidir. Böylece toplumsal huzur ve mutluluk oranında ülkemiz sıralamasında üst basamaklarda yer alabilir.

Değer Analizi Yaklaşımı (DAY)

Donald Coornbs ve Milton Meux (1971), değer analizinin, öğretim becerileri için özel stratejiler olduğunu savunurlar. Bu stratejiler öğrencilerin kendileri ve diğer üyeler arasındaki değer çelişkilerini çözmelerine izin verecek becerileri geliştirmelerine sağlar ve kritik kararlar vermelerine yardımcı olur (Saintus, 1989: 29).

DAY herhangi bir problemle karşı karşıya kalındığında kullanılır (Akbaş, 2004: 102). DAY’da amaç, öğrencilerin herhangi bir değerdeki sorun veya sorunlarla alakalı bir karara varabilmeleri için bilimsel araştırma ve mantıksal düşünme sürecini kullanabilmelerine yardımcı olmaktadır. Başka bir ifadeyle, değerle ilgili sorunların, duygulardan ziyade akla dayalı olarak değerlendirmek ve sonuca ulaşmaktır (Doğanay; Sarı, 2004: 362). DAY’a öğrenci dikkat eder, düşünür ve ayırt eder. Örnek olaylar kullanılarak, olay irdelenir ve sonuçlar ortaya koyulur (şen, 2007: 21).

Donald Coornbs ve Milton Meux’a (1971) göre, DAY’da öğrencilerin amaca ulaşması için aşağıdaki basamakların uygulanması gereklidir. Bu basamaklar:

1. Değer sorusunu tanımlamak ve açıklamak.
2. Anlatılan gerçekleri bir araya getirmek.
3. Söz konusu olguların gerçekliklerini değerlendirmek.
4. Gerçekliklerin uygunluğunu açıklamak.
5. Geçici değer kararına varmak.
6. Kararda belirtilen değer ilkesini test etmek (Saintus, 1989: 29).

Öğretmenler, bu tartışmaları açıklığa kavuşturmak için soru sorarak, bu görüşmelerde aktif rol oynamalıdırlar. Özellikle öğrencilerin gerçekleri ayırt etmelerine yardım etmelidirler (Saintus, 1989: 30).

Welton ve Mallan’a (1999) göre ise, değer analizi yaklaşımı 8 aşamadan oluşur. Bu aşamalar:

1. Değer sorununu belirleme
2. Karşılaşılan değer sorununu açıklığa kavuşturma
3. Sorun hakkında bilgi ve kanıtlar toplama
4. Bilgi ve kanıtların uygunluğunu ve doğruluğunu değerlendirme

5. Olası çözüm yollarını belirleme
6. Çözüm yollarının her birinin olası doğurgularını belirleme ve değerlendirme
7. Seçenekler arasından birini seçme
8. Seçilen öneri doğrultusunda davranımda bulunma (Doğanay; Sarı, 2004: 362).

Öğrenciler bütün yeterlilikleri kazanana kadar, her bir aşamayı uygular. DAY genellikle desteklenmekte ve nadiren eleştirilmektedir. DAY'daki kimi basamaklar diğer değer kazandırma yaklaşımlarına benzemektedir. Değer analizinde de birçok basamak öğretmenin soracağı seri sorulara bağlıdır (Welton ve Mallan, 1999:147, Akt.: Akbaş, 2008: 15).

DAY ile öğrencilere, durum değerlendirme becerisini kazandırarak, öğrencilerin, duygularını bir kenara bırakıp akıl yürütmelerini sağlamak ve mantıklı bir sonuca ulaşmalarını sağlamak amaçlanır (Bacanlı, 1999: 22). DAY'da öğüt vermek yerine, öğrencinin problemi kendi geliştirdiği yollarla çözmesi sağlanır.

Toplum için faydalı bireyler yetiştirmede değerler eğitiminin önemi büyüktür. Bu nedenle öğretmenlerin değerler eğitimine önem vermeleri gerekmektedir. Değerler eğitimi, yukarıda verilen değer kazandırma yaklaşımları kullanılarak yapılır. Hangi yaklaşımın kullanılması gerektiğini öğretmen belirler ve gerekli hazırlıkları yaparak uygular. Uygulama sonucunda öğrencilerin değeri kazanıp kazanmadığını kontrol eder. Değer kazandırılana kadar gerekirse süreci tekrar uygular.

Problem Durumu

Araştırmanın problem cümlesi "Ortaokul MEB Yayınları Türkçe ders kitaplarından her sınıf düzeyinde seçilen dört öyküleyici metnin değer analizi yaklaşımına uygunluğu nedir?" şeklinde belirlenmiştir.

Alt Problemler,

1. 5. sınıf TDK'de yer alan Forsa öyküsünde hangi değerler yer almaktadır?
2. 6. sınıf TDK'de yer alan Vermek Çoğalmaktır öyküsünde hangi değerler yer almaktadır?
3. 7. sınıf TDK'de yer alan Arıların İlhamı masalında hangi değerler yer almaktadır?
4. 8. sınıf TDK'de yer alan Vatan Yahut Silistre tiyatro metninde hangi değerler yer almaktadır?

5. 5. sınıf TDK'de yer alan Forsa yküsünde DAY basamaklarından hangileri yer almaktadır?
6. 6. sınıf TDK'de yer alan Vermek oğalmaktır yküsünde DAY basamaklarından hangileri yer almaktadır?
7. 7. sınıf TDK'de yer alan Arıların İlhamı masalında DAY basamaklarından hangileri yer almaktadır?
8. 8. sınıf TDK'de yer alan Vatan Yahut Silistre tiyatro metninde DAY basamaklarından hangileri yer almaktadır?
9. 5. sınıf TDK'de yer alan Forsa öyküsünün değer analizi yaklaşımına göre uygunluk (uygun, kısmen uygun, uygun değil) durumu nedir?
10. 6. sınıf TDK'de yer alan Vermek oğalmaktır öyküsünün değer analizi yaklaşımına göre uygunluk (uygun, kısmen uygun, uygun değil) durumu nedir?
11. 7. sınıf TDK'de yer alan Arıların İlhamı masalının değer analizi yaklaşımına göre uygunluk (uygun, kısmen uygun, uygun değil) durumu nedir?
12. 8. sınıf TDK'de yer alan Vatan Yahut Silistre tiyatro metninin değer analizi yaklaşımına göre uygunluk (uygun, kısmen uygun, uygun değil) durumu nedir? şeklindedir.

Yöntem

Bu bölümde araştırmanın yöntemi, çalışma gruplarının oluşturulması, veri toplama araçları ve verilerin analizi açıklanmıştır

Araştırma Modeli

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi modeli kullanılmıştır. Doküman analizi modeli yazılı görsel malzemenin toplanıp incelenmesi olarak tanımlanabilir. Yazılı kaynaklar kitaplar, dergiler, fermanlar, anılar, makaleler, layihalar, romanlar, öyküler, şiirler, yazıtlar vb. görsel malzemeler ise resimler, slaytlar, filmler, anıtlar, giyimkuşam, araç gereçler, pullar, flamalar vb. olabilir. Burada önemli olan, araştırmacının neyi, neden, niçin, nasıl ve nerede arayacağını bilmesi gerekebilir (Sönmez ve Alacapınar, 2013: 84). Bu çalışmada ortaokul MEB yayınları Türkçe ders kitaplarındaki uzman görüşü ile belirlenen dört yküleyici metin değer analizi yaklaşımına göre incelenmiştir. Bir araştırmada hangi veri kaynağının kullanılacağını belirleyicisi,

araştırmanın konusudur. Bu araştırmanın konusu eğitimle ilgili olduğu için ders ve çalışma kitapları doküman incelemesine kaynak oluşturmuştur.

Çalışma Grubu

Bir araştırma doküman inceleme modeline göre yapılacaksa, araştırma konusuyla ilgili bütün dokümanlarda bulunan verilerin analiz edilmesi mümkün olmayabilir. Bu durumda araştırmacı, elinde bulunan verilerden bir örneklem oluşturur (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 197). Bu araştırmada örneklem bu şekilde belirlenmiştir. Araştırmanın amacı doğrultusunda örneklem oluşturulurken, ders kitapları önemli görülmüştür. Araştırmanın evrenini devlete bağlı okullarda kullanılan TDK'de bulunan metinler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini 2018-2019 eğitim öğretim yılında devlet okullarında kullanılmakta olan MEB yayınları TDK'deki dört öyküleyici metin oluşturmaktadır.

Verilerin Toplanması

Türkçe ders kitaplarındaki öyküleyici metinler değer analizi yaklaşımına göre incelenmiştir. Welton ve Mallan (1999), tarafından belirtilmiş olan değer analizi yaklaşımının aşağıdaki aşamaları metinlerde aranmıştır:

1. Değer sorununu belirleme
2. Karşılaşılan değer sorununu açıklığa kavuşturma
3. Sorun hakkında bilgi ve kanıtlar toplama
4. Bilgi ve kanıtların uygunluğunu ve doğruluğunu değerlendirme
5. Olası çözüm yollarını belirleme
6. Çözüm yollarının her birinin olası doğrularını belirleme ve değerlendirme
7. Seçenekler arasından birini seçme
8. Seçilen öneri doğrultusunda davranımda bulunma (Doğanay ve Sarı, 2004: 362).

Yukarıda belirtilen yaklaşımın sayıltılarına uygun olarak hazırlanan, Ersoy ve Şahin (2012) 'in Etkinlik Kriterleri Çizelgesinin Değer Analizi Yaklaşımı bölümü, alan uzmanları tarafından Türkçe dersine uyarlanarak ölçek olarak kullanılmıştır.

Veri Analizi

Bu çalışmada dokümanlar tek başına veri kaynağı olduğundan ortaokul MEB yayınları TDK'den elde edilen veriler içerik analizine tabi

tutulmuştur. İçerik analizinde analiz birimini belirlenen dört ykleyici metin oluşturmuş ve değerlere yer verilme durumu belirlenmiştir. Öyküleyici metinler araştırmacı tarafından okunmuş ve ykleyici metinlerdeki kazandırılmak istenen değerler belirlenmiştir. Metinlerde yere alan değerler tespit edilirken Aydın ve Akyol Grleri (2012) tarafından belirlenen değerler temele alınmuş ancak bu değerlere yeni değerler de eklenmiştir. Öyküleyici metinlerin, değerlerin kazandırılmasında değer analizi yaklaşımına uygunluğunu tespit ederken, metin değerlendirme formundaki “Var” veya “Yok” seçeneği, maddede yer alan özelliğin ykleyici metinde bulunma durumuna göre işaretlenmiştir. “Var” olarak işaretlenen maddeler, toplam madde sayısının %30’undan az ise değer analizi yaklaşımına “Uygun Değil”; %30-70 aralığında ise değer analizi yaklaşımına “Kısmen Uygun”; %70-100 aralığında ise değer analizi yaklaşımına göre “Uygun” olarak değerlendirilmiştir. Araştırmacı ile 1. uzman arasındaki değerlendirme sonucu arasında bir madde bile farklı olsa ykleyici metin 2. uzmana okutulmuş ve 2. uzmanın değerlendirmesi geçerli sayılmıştır. Elde edilen veriler, araştırmanın problem cümlesi ve alt problemler kapsamında frekans ve yüzde hesaplarıyla analiz edilmiş, güvenirliğin sağlanması için uzman görüşüyle desteklenerek değerlendirilmiş ve yorumlanmıştır.

Bulgular

Öyküleyici Metinlerde Aranan Değer Analizi Yaklaşımı Maddeleri

-Var/Yok şeklinde aşağıdaki maddeler ykleyici metinlerde analiz edilmiştir.

1. rnek olaylar aracılığıyla değerler eğitimi yapılmaktadır.
2. rnek olayda yer verilen değerle ilgili sorun açık ve anlaşılırdır.
3. Dikkate, düşünmeye, ayırt etmeye yönelik sorular yer almaktadır.
4. Sorular değer sorununu bulma, olayı akılcı bir şekilde değerlendirme, olaydan farklı sonuçlar çıkarma gibi konularda öğrenciye yardımcı olacak niteliktedir.

5. Öğrenciye değerle ilgili bir konu hakkında bilgi verildikten sonra değerın öneminin keşfedilmesi için “farklı bir durumda nelerin olabileceği” sorulmuştur.
6. Öğrencilerin eleştirel düşünme becerisi kazanmasına yönelik ifadeler yer almaktadır.
7. Öğrencilerin değer sorunu hakkında bilgi ve kanıtlar toplaması istenmiştir.
8. Öğrencilerin topladığı bilgi ve kanıtların amaca ve kazanımlara uygunluğunu, doğruluğunu değerlendirmeye yönelik ifadeler yer almaktadır.
9. Öğrencilerin problem çözme yöntemini günlük yaşamlarına uygulayabilmelerine yardımcı ifadeler yer almıştır. .

“Forsa” Başlıklı Metnin Değer Analizi Yaklaşımına Göre Değerlendirilmesi ile Elde Edilen Bulgular

5 sınıf Türkçe ders kitabında 5. tema olan “Milli Kültürümüz” temasında yer alan “Forsa” adlı öykü Ömer Seyfettin’e aittir.

Özet: Ünlü Türk kaptanı Kara Memiş esir düşer. Onu, kırk yıl forsa olarak çalıştırırlar. Günün birinde de köle olarak bir çiftçiye satarlar. İhtiyarlayınca, çiftçi onu azat eder. Artık Kara Memiş, bir kulübede barınır, yurdunu, oğlunu düşünür. Türk gemilerinin adaya yanaşıp kendisini kurtarışı rüyalarına girer. Bir ilkbahar günü uyandığında rüyaları gerçek olur. Oğlunun askerleri onu kurtarır. Kolundaki dövmeden beylerinin babası olduğunu anlar ve beylerini götürürler. Oğluna kavuşan Kara Memiş oğlu ile vatanını savunup savaşımlara katılmak ister.

Metinde “vatan sevgisi, sevgi (evlat, baba)” değerleri kazandırılmak istenmektedir.

Metnin değer analizi yaklaşımı basamaklarına göre değerlendirilme sonucu aşağıdaki gibidir:

1. Örnek olaylar aracılığıyla değerler eğitimi yapılmaktadır. Kara Memiş’in vatan ve baba, evlat sevgisi örnek olay ile anlatılmıştır.
2. Örnek olayda yer verilen değerle ilgili sorun açık ve anlaşılırdır. Vatan ve evlada duyulan sevgi ve öyküdeki sorun açık ve anlaşılırdır.
3. Dikkate, düşünmeye, ayırt etmeye yönelik sorular yer almaktadır.

Kara Memiş'in "şehit olursam bunu üzerime rtn! Vatan, al bayrağın dalgalandığı yer değil midir?" sorusu vatan sevgisini düşündüren bir sorudur.

4. Sorular değer sorununu bulma, olayı akılcı bir şekilde değerlendirme, olaydan farklı sonuçlar çıkarma gibi konularda öğrenciye yardımcı olacak niteliktedir.

yk baba oğlun kavuşması ve yaşlı kaptanın savaşa gitmek istemesi vatan ve evlat sevgisini açıkça vurgulamaktadır.

5. Öğrenciye değerle ilgili bir konu hakkında bilgi verildikten sonra değerin öneminin keşfedilmesi için "farklı bir durumda nelerin olabileceği" sorulmuştur.

yk içerisinde farklı duruma uyarılama ile ilgili bölüm yoktur.

6. Öğrencilerin eleştirel düşünme becerisi kazanmasına yönelik ifadeler yer almaktadır.

Kara Memiş yıllarca esir düşüp Türk askerlerini beklemesine rağmen vatan sevgisi azalmamış, ülkesine olan güvenini kaybetmemiştir. Bu durum vatan sevgisinin büyüklüğünü öğrenciye düşündürmektedir.

7. Öğrencilerin değer sorunu hakkında bilgi ve kanıtlar toplaması istenmiştir.

yk içerisinde değer sorunu hakkında bilgi ve kanıtlar toplamaya ilişkin veri yoktur.

8. Öğrencilerin topladığı bilgi ve kanıtların amaca ve kazanımlara uygunluğunu, doğruluğunu değerlendirmeye yönelik ifadeler yer almaktadır.

Vatan ve evlat, baba sevgisi öykü bütününde kahramanların diyaloglarında yer almaktadır.

9. Öğrencilerin problem çözme yöntemini günlük yaşamlarına uygulayabilmelerine yardımcı ifadeler yer almıştır.

Sevginin gücü ve büyüklüğünün zorluklarla mücadele etme gücü verdiği öykünün temel iletisidir. İletiden alınan ders ile günlük yaşamla bağ kurmak mümkündür.

Forsa öyküsünde değer analizine yaklaşımına göre ykleyici metinlerde aranan maddeler incelenmesinde 7 madde var 2 madde yok olarak belirlenmiştir. Metin, değer analizi yaklaşımına göre değer öğretimine uygundur.

6. Sınıf "Vermek oğalmaktır" Başlıklı Metnin Değer Analizi Yaklaşımına Göre Değerlendirilmesi ile Elde Edilen Bulgular

6. Sınıf Türkçe kitabında 4. tema olan “Erdemler “temasında yer alan “Vermek Çoğalmaktır” öyküsü Gökse Birol’a aittir.

Özet: Öyküde bir medresede güler yüzle, şefkatle kapıyı açan, yardımları ihtiyaç sahiplerine ulaştıran talebeye bir köylü üzüm hediye eder. Çok mutlu olan talebe bunu üzümleri kendilerine ilim, hikmet öğreten hocalarına verir. Hoca da bu güzel üzümleri o sıra hasta olan talebesine verirse şifa bulabileceğini düşünerek hasta talebeye verir. Hasta talebe günlerce kendisini en iyi yemeklerle besleyen medresenin aşçısına vermeye karar verir. Aşçı üzümlerin güzelliğine hayran kalarak bu güzelliği medresede en güzel şekilde takdir edecek talebenin kitaplardan sorunla olan talebe olduğunu düşünür ve üzümleri ona verir. Kitaplardan sorunlu talebe medrese ilk geldiğinde kendine kapıyı sevecenlikle, şefkatle açan talebeyi hatırlar ve üzümleri ona verir. Üzümler yine ilk verilen kişiye ulaşmıştır. Kapıyı açan talebe bu sefer üzümleri kendinin hak ettiğini düşünür ve cömertliğin, dostluğun bir işareti olduğunu anlar. Metinde “paylaşma, dostluk ve cömertlik” değerleri kazandırılmak istenmektedir.

Metnin değer analizi yaklaşımı basamaklarına göre değerlendirilme sonucu aşağıdaki gibidir:

1. Örnek olaylar aracılığıyla değerler eğitimi yapılmaktadır. Üzümün medresede cömertlikle, paylaşma ve dostluk duyguları ile ilk verilen taneye kadar ulaşması örnek olay aracılığı ile bu değerleri öğrenciye kavratmaktadır.
2. Örnek olayda yer verilen değerle ilgili sorun açık ve anlaşılardır. Köylünün, talebelerin ve hocanın üzümü başkası ile paylaşmak isteyip sebeplerini açıklamaları örnek olayı açık ve anlaşılır hale getirmiştir.
3. Dikkate, düşünmeye, ayırt etmeye yönelik sorular yer almaktadır. Kapıyı açan talebenin köylüye üzümü neden verdiğini sorması ve aldığı cevaplar öğrenciyi düşünmeye, değeri kavramaya yöneltmektedir.
4. Sorular değer sorununu bulma, olayı akılcı bir şekilde değerlendirme, olaydan farklı sonuçlar çıkarma gibi konularda öğrenciye yardımcı olacak niteliktedir. Kahraman soruları, üzümü bir başkasına verme açıklamaları değere yönelik sonuç çıkarmaya yardımcı olmaktadır.
5. Öğrenciye değerle ilgili bir konu hakkında bilgi verildikten sonra değerlerin önemini keşfedilmesi için “farklı bir durumda nelerin olabileceği” sorulmuştur. Öykü içerisinde farklı duruma uyarılama ile ilgili bölüm yoktur.

6. Öğrencilerin eleştirel düşünme becerisi kazanmasına yönelik ifadeler yer almaktadır.

Her kahramanın bir başkasına üzümlü iletmesi öğrencinin paylaşma, dostluk ve cömertlik ile ilgili eleştirel düşünmesine fırsat vermektedir.

7. Öğrencilerin değer sorunu hakkında bilgi ve kanıtlar toplaması istenmiştir.

Öykü içerisinde değer sorunu hakkında bilgi ve kanıtlar toplamaya ilişkin veri yoktur.

8. Öğrencilerin topladığı bilgi ve kanıtların amaca ve kazanımlara uygunluğunu, doğruluğunu değerlendirmeye yönelik ifadeler yer almaktadır.

Cömertlik, dostluk ve paylaşmaya ilişkin bilgi ve kahraman diyaloglarına yer verilmiştir.

9. Öğrencilerin problem çözme yöntemini günlük yaşamlarına uygulayabilmelerine yardımcı ifadeler yer almıştır.

Dostluğun paylaşım ve cömertlikle çoğalacağı temel iletisi ile günlük yaşamla bağ kurmak mümkündür.

Verme oğalmaktır öyküsünde değer analizine yaklaşımlına göre öyküleyici metinlerde aranan maddeler incelenmesinde 7 madde var 2 madde yok olarak belirlenmiştir. Metin, değer analizi yaklaşımlına göre değer öğretimine uygundur.

7. Sınıf “Arıların İlhamı” Başlıklı Metnin Değer Analizi Yaklaşımlına Göre Değerlendirilmesi ile Elde Edilen Bulgular

7. sınıf Türkçe kitabında 1. tema olan “Erdemler” temasında yer alan “Arıların İlhamı” masalı Beydeba’ya aittir.

Özet: Yüzyıllar önce in ülkesinde Hümâyun Fal adında bir padişah yaşar. Oldukça zengin bir halkı vardır. Yönetiminden herkes memnundur. Bilgindir. Hümâyun Fal’ın Haceste Ray isminde çok güvendiği bir veziri vardır. Bir gün Hümâyun Fal ava çıkmak ister. Padişah sıcağtan bunalınca vezir bir ağaç gövdesinde dinlenelim der. Padişah ağaç kovuğundaki arı kovanını görünce incelemek ister. Vezir ona arılar hakkında bilgi verir. Padişah kovandaki düzene, temizliğe arıların çalışkanlığına, bey arıya bağlılığına, iğnelerini sadece kovanı korumak için kullanmalarına, birbirlerine zarar vermemelerine şaşırır. İnsanların arıların sahip olduğu düzene sahip olmamasına, içlerindeki kötülüğu üzümlü. Kötü insanlardan uzak durmak ister. Vezir halktan uzaklaşmanın padişah için doğru bir tavır olmadığını, kötülerini de kontrol altında tutmak gerektiği bir insanın bir lokma ekme yiyebilmesi için bin

kişinin çalışması gerektiğini yalnız yaşamanın insan doğasına aykırı olduğunu masal bütünlüğünde padişaha açıklar.

Metinde “iyilik, çalışkanlık, beraberlik, yardımlaşma, temizlik” değerleri kazandırılmak istenmektedir.

Metnin değer analizi yaklaşımı basamaklarına göre değerlendirilme sonucu aşağıdaki gibidir:

1. Örnek olaylar aracılığıyla değerler eğitimi yapılmaktadır.

Çalışkanlık, dürüstlük, iyilikseverlik, yardımlaşma gibi değerler masaldaki olaylar aracılığı ile anlatılmıştır.

2. Örnek olayda yer verilen değerle ilgili sorun açık ve anlaşılırdır.

Padişah ve vezirin konuşmalarında değerlere ilişkin sorunlar açık ve anlaşılırdır.

3. Dikkate, düşünmeye, ayırt etmeye yönelik sorular yer almaktadır.

Padişahın soruları değerleri düşünmeyi, ayırt etmeyi sağlamaktadır.

4. Sorular değer sorununu bulma, olayı akılcı bir şekilde değerlendirme, olaydan farklı sonuçlar çıkarma gibi konularda öğrenciye yardımcı olacak niteliktedir.

Padişahın soruları ve vezirin anlattığı olaylar ve cevapları öğrenciyi değerlere ilişkin düşünmeye, değerlendirmeye ve farklı sonuçlar çıkarmaya yöneltmektedir.

5. Öğrenciye değerle ilgili bir konu hakkında bilgi verildikten sonra değerın öneminin keşfedilmesi için “farklı bir durumda nelerin olabileceği” sorulmuştur.

Öykü içerisinde farklı duruma uyarılama ile ilgili bölüm yoktur.

6. Öğrencilerin eleştirel düşünme becerisi kazanmasına yönelik ifadeler yer almaktadır.

Padişahın arılar üzerinden yaptığı iyi-kötü, temiz, çalışkan değerlendirmesi öğrenciyi insan açısından bu değerlerin eleştirel olarak düşünmesini sağlayacaktır.

7. Öğrencilerin değer sorunu hakkında bilgi ve kanıtlar toplaması istenmiştir.

Öykü içerisinde değer sorunu hakkında bilgi ve kanıtlar toplamaya ilişkin veri yoktur.

8. Öğrencilerin topladığı bilgi ve kanıtların amaca ve kazanımlara uygunluğunu, doğruluğunu değerlendirmeye yönelik ifadeler yer almaktadır.

Vezirin cevapları iyilik, doğruluk, beraberlik, yardımlaşma konularında öğrenciyi değerlendirmeler yapmaya yöneltmektedir.

9. Öğrencilerin problem çözme yöntemini günlük yaşamlarına uygulayabilmelerine yardımcı ifadeler yer almıştır.

Günlük yaşamda karşılaştığı insan davranış ve tutmalarını değerlendirmeye yönelik masalda birlik beraberlik, yardımlaşmaya ilişkin tek başına çiftlik yapılamayacağı, ekmek yapılamayacağı gibi değerlendirmeler vardır.

Arıların İlhanımı masasında değer analizine yaklaşımına göre öyküleyici metinlerde aranan maddeler incelenmesinde 7 madde var 2 madde yok olarak belirlenmiştir. Metin, değer analizi yaklaşımına göre değer öğretimine uygundur.

8. Sınıf “Vatan Yahut Silistre” Başlıklı Metnin Değer Analizi Yaklaşımına Göre Değerlendirilmesi ile Elde Edilen Bulgular

8. Sınıf Türkçe kitabında 2. tema olan “Milli Mücadele ve Atatürk” temasında yer alan “Vatan Yahut Silistre” tiyatro metni Namık Kemal’e aittir.

Özet: Zekiye’nin sevdiği İslam Bey, Silistre’ye yardıma giden gönüllülere katılmaya kararlıdır. Bu duruma Zekiye itiraz eder. Onu kararından döndüremeyen Zekiye, erkek kılığına girer ve İslam Bey’i takip ederek kaleyi savunmak üzere askerlerin arasına katılır. Gönüller canları pahasına kaleyi savunur. Düşman çok asker azdır. İslam Bey yaralanır, Kalede kalan Zekiye erkek kılığında yaralı İslam Bey’e bakar. Kale gönüllülerin canları pahasına savunması ile kurtulur. Zekiye ve İslam Bey’in durumunu öğrenen Sıtkı Bey düğünlerini kalenin kurtarıldığı gün yapmaya karar verir.

Metinde “vatanseverlik ve sevgi” değerleri kazandırılmak istenmektedir. Metnin değer analizi yaklaşımı basamaklarına göre değerlendirilme sonucu aşağıdaki gibidir:

1. Örnek olaylar aracılığıyla değerler eğitimi yapılmaktadır.

Vatan savunması için halkın gönüllü olması, Zekiye’nin sevdiğinin ardından erkek kılığında gönüllülere katılması vatanseverlik ve sevgi değerlerini örnek olaylarla ortaya koymaktadır.

2. Örnek olayda yer verilen değerle ilgili sorun açık ve anlaşılırdır.

Örnek olaydaki vatan savunması için gönüllü olma, sevdiğinin ardından erkek kılığında gönüllü olma sevgi ve vatanseverlik değerleri için açık ve anlaşılırdır.

3. Dikkate, düşünmeye, ayırt etmeye yönelik sorular yer almaktadır.

Gönüllülerin komutan ile ve kendi aralarındaki diyalogları, soruları Zekiye ve İslam Bey'in konuşmaları, soruları öğrencileri değerlere yönelik düşünmeye ve dikkat etmeye yöneltmektedir.

4. Sorular değer sorununu bulma, olayı akılcı bir şekilde değerlendirme, olaydan farklı sonuçlar çıkarma gibi konularda öğrenciye yardımcı olacak niteliktedir.

Gönüllülerin, 'Ne fark eder?' sorusu farklı sonuçlar çıkarmaya yöneliktir.

5. Öğrenciye değerle ilgili bir konu hakkında bilgi verildikten sonra değerın öneminin keşfedilmesi için "farklı bir durumda nelerin olabileceği" sorulmuştur.

Gönüllülerin, 'Ne fark eder?' sorusu farklı bir durumda nelerin olabileceği" yöneliktir.

6. Öğrencilerin eleştirel düşünme becerisi kazanmasına yönelik ifadeler yer almaktadır.

"Ne fark eder?" sorusunun sürekli yinelenmesi eleştirel düşünme becerisi kazandırmaya yönelik bir ifadedir.

7. Öğrencilerin değer sorunu hakkında bilgi ve kanıtlar toplaması istenmiştir.

Tiyatro metni içerisinde değer sorunu hakkında bilgi ve kanıtlar toplamaya ilişkin veri yoktur.

8. Öğrencilerin topladığı bilgi ve kanıtların amaca ve kazanımlara uygunluğunu, doğruluğunu değerlendirmeye yönelik ifadeler yer almaktadır.

Gönüllülerin vatan uğruna canlarını ortaya koymaları ve kalenin kurtulması, Zekiye'nin İslam Beyin peşinden gelmesi ve vurulduğunda ona bakması ve kale kurutulunca kumandanın düşünlerini yapmaya karar vermesi sevginin gücünü ve vatan sevgisinin öneminin değerlendirilmesini sağlamaktadır.

9. Öğrencilerin problem çözme yöntemini günlük yaşamlarına uygulayabilmelerine yardımcı ifadeler yer almıştır.

Metnin temel ileti vatan ve insan sevgisinin tüm engelleri aşacağı, insanlara güç vereceği düşüncesi ifadelerini yer verilmiştir.

Vatan Yahut Silistre tiyatro metninde değer analizine yaklaşımına göre öyküleyici metinlerde aranan maddeler incelenmesinde 8 madde var 1 madde yok olarak belirlenmiştir. Metin, değer analizi yaklaşımına göre değer öğretimine uygundur.

Tartışma ve Sonuç

Araştırmadan elde edilen bulgulara dayanarak şu sonuçlara ulaşılmıştır: MEB Yayınları 2018 Ortaokul Türkçe ders kitaplarında bulunan 5. sınıf TDK'de yer alan Forsa yks, 6. sınıf Vermek oğalmaktır yks, 7. sınıf Arıların İlhamı masalı, 8. sınıf Vatan Yahut Silistre tiyatro metni değer analizi yaklaşımına göre incelenmiş, bu dört ykleyici metinde sevgi (baba, evlat, eş), vatanseverlik, dostluk, paylaşma, cömertlik, yardımseverlik, alışkanlık, temizlik, iyilik, beraberlik değerleri yer aldığı tespit edilmiştir. Bu ykleyici metinlerin tamamı değer analizi yaklaşımına uygundur.

5 sınıf Türkçe ders kitabında 5. tema olan "Milli Kültürümüz" temasında yer alan "Forsa" adlı öyküde "vatan sevgisi, sevgi (evlat, baba)" değerleri kazandırılmak istenmektedir. Forsa öyküsünde değer analizine yaklaşımına göre ykleyici metinlerde aranan maddeler incelenmesinde 7 madde var 2 madde yok olarak belirlenmiştir. Metin, değer analizi yaklaşımına göre değer öğretimine uygundur.

6. Sınıf Türkçe kitabında 4. tema olan "Erdemler " temasında yer alan "Vermek oğalmaktır" yksnde "paylaşma, dostluk ve cömertlik" değerleri kazandırılmak istenmektedir. Öyküde değer analizine yaklaşımına göre ykleyici metinlerde aranan maddeler incelenmesinde 7 madde var 2 madde yok olarak belirlenmiştir. Metin, değer analizi yaklaşımına göre değer öğretimine uygundur.

7. sınıf Türkçe kitabında 1. tema olan "Erdemler" temasında yer alan "Arıların İlhamı" masalında "iyilik, alışkanlık, beraberlik, yardımlaşma, temizlik" değerleri kazandırılmak istenmektedir. Masalda değer analizine yaklaşımına göre ykleyici metinlerde aranan maddeler incelenmesinde 7 madde var 2 madde yok olarak belirlenmiştir. Metin, değer analizi yaklaşımına göre değer öğretimine uygundur.

8. Sınıf Türkçe kitabında 2. tema olan "Milli Mücadele ve Atatürk" temasında yer alan "Vatan Yahut Silistre" tiyatro metninde "vatanseverlik ve sevgi" değerleri kazandırılmak istenmektedir. Metinde değer analizine yaklaşımına göre ykleyici metinlerde aranan maddeler incelenmesinde 8 madde var 1 madde yok olarak belirlenmiştir. Metin, değer analizi yaklaşımına göre değer öğretimine uygundur.

Değer analizine yaklaşımına göre ykleyici metinlerde aranan maddelerden "5. Öğrenciye değerle ilgili bir konu hakkında bilgi verildikten sonra değerin öneminin keşfedilmesi için "farklı bir durumda nelerin olabileceği" sorulmuştur." ve "7. Öğrencilerin değer sorunu

hakkında bilgi ve kanıtlar toplaması istenmiştir.” Maddelerinin metinlerde doğrudan yer almadı görülmektedir. Değerleri hissettirmek ve kavratmak için bu maddelere yönelik çalışmaların hazırlanan etkinlikler aracılığı ile öğretmenler tarafından öğrencilere kavratılması mümkündür. Çopur (2018) yüksek lisans tezinde değer analizi yaklaşımı ile Türkçe ders kitabındaki metinleri incelemiştir. Öyküleyici metinlerin hiçbiri değer analizi yaklaşımına tamamen uygun olmadığını, 1. Sınıf Türkçe ders kitabında bulunan 10 öyküleyici metinden 5'i değer analizi yaklaşımına göre kısmen uygun olduğunu, 5'i de değer analizi yaklaşımına uygun olmadığını; 2. Sınıf Türkçe ders kitabında bulunan 22 öyküleyici metinden 13'ü değer analizi yaklaşımına göre kısmen uygun olduğunu, 9'u de değer analizi yaklaşımına uygun olmadığını; 3. Sınıf Türkçe ders kitabında bulunan 23 öyküleyici metinden 12'si değer analizi yaklaşımına göre kısmen uygun olduğunu, 11'i de değer analizi yaklaşımına uygun olmadığını; 4. Sınıf Türkçe ders kitabında bulunan 18 öyküleyici metinden 8'inin değer analizi yaklaşımına göre kısmen uygun olduğunu, 10'unun ise değer analizi yaklaşımına uygun olmadığını tespit etmiştir. Kök değerlerin öğrencilere kazandırılmasında Türkçe dersi ve metinle öğretim etkin olarak öğretmeler tarafından kullanılarak benzer çalışmalar incelenmeli, ve metin değer analiz çalışmaları artırılmalıdır.

Kaynakça

Akbaş, O. (2004). Türk milli eğitim sisteminin duyuşsal amaçlarının (değerlerinin) ilköğretim II. kademedeki gerçekleşme derecesinin değerlendirilmesi. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Akbaş, O. (2008). Değer eğitimi akımlarına genel bir bakış. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6,(16), 9-27.

Bacanlı, H. (1999). Duygusal davranış eğitimi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Coşkun, İ. (2014). *Dil öğretimi. Yeni gelişmeler ışığında Türkçe öğretimi.* (Ed. Yılmaz, M.). Ankara: Pegem Akademi. 3-16.

Çopur, E. (2018). İlkokul 1. 2. 3. 4. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki öyküleyici metinlerin değer analizi yaklaşımına göre değerlendirilmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Mersin Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Çiftçi, N. (2003). Kohlberg'in bilişsel ahlak gelişimi teorisi: Ahlak ve demokrasi eğitimi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1, 43-77.

Dilmaç, B. (2012). *İnsanca değerler eğitimi.* Ankara: Pegem Akademi.

Doğanay, A., & Sarı, M. (2004). Elementary school students' devation level to democratic values and comparison of the effect of overt and hidden curriculum -on gaining democratic values in terms of students and teachers opinions. *Educational Administration In Theory & Practice*, 39, 356-383.

Dökmen, . (2004). *Küçük şeyler.* İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Ekşi, H. (2003). Temel insanİ değerlerin kazandırılmasında bir yaklaşım: Karakter eğitimi programları. *Değerler Eğitimi Dergisi*. 1(1), 79-92.

İşcan, C.D. (2007). İlköğretim düzeyinde değerler eğitimi programının etkililiği. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı, Ankara.

Karagöz, B. (2009), Yapılandırmacı yaklaşıma göre ilköğretim 6 ve 7.sınıf Türkçe ders kitaplarındaki değerlerin incelenmesi, Yüksek Lisans Tezi. Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.

Karatay, H. (2011). Karakter eğitiminde edebi eserlerin kullanımı. *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 6, (1), 1398-1412.

Kurtulmuş, M. (2009). İlköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler dersinde değerlerin kazandırılmasında kullanılan değer analizi yaklaşımının etkililiğinin belirlenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Hatay.

Lickona, T. (1993). The return of charecter education. *Education Leadership*, 51, 6-11.

Lipe, D. (tarihsiz). A critical analysis of values clarification. Apologetics Press, Inc. 24.02.2018 tarihinde <http://www.apologeticspress.org> adresinden ulaşılmıştır.

MEB. (2017). *Müfredatta yenileme ve değişiklik çalışmalarımız üzerine*. Ankara.

MEB. (2017). *Türkçe dersi (1-8.Sınıflar) öğretim programı*. Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.

MEB. (2018). *Türkçe dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar)*.Ankara: MEB Yayınları.

Milli Eğitim Temel Kanunu, (1973).

Saintus, G. E. (1989). The values clarification movement as a response to the need for moral education: An analysis and critique, Yüksek Lisans Tezi, Mcgill University, Religion And Philosophy In Education, Montreal.

Slater, A. T. (2013). Citizenship education in the social science subjects: An analysis of the teacher education curriculum for secondary schools. *Australian Journal of Teacher Education*, 38, (11), 126-139.

Şen, Ü. (2007). Millî Eğitim Bakanlığının 2005 yılında tavsiye ettiği 100 temel eser yoluyla Türkçe eğitiminde değerler öğretimi üzerine bir

araştırma, Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Ankara.

Yanpar Yelken, T. & Yalar, T. (2011). Değerler eğitiminin iyileştirilmesi ile ilgili oğretmen görüşlerinin belirlenmesi ve bir program modülü örneğinin geliştirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10, (38), 79-98.

Yıldırım, G. (2007). İlköğretim düzeyinde bir karakter eğitimi programı model nerisi ve uygulanabilirliği, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Yönetimi Teftişi Ekonomisi ve Planlaması Bilim Dalı, Ankara.

Vurgun, L., & ztop, S. (2011). Yönetim ve örgüt kültüründe değerlerin nemi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16(3), 217-230